

बहुम्

बहुलं

बहुवा

५११

बहुप्रष्टः, स्त्री, (बहुन् प्रष्टते इति। बहु + प्र +
 ष्ट + क्तिप्।) बहुसन्तानप्रसवकारिणी। तत्प-
 र्यायः। जमिला २। इति हेमचन्द्रः। ३। २२२॥
 बहुफलः, पुं, (बहुनि फलानि यस्य।) कदम्बवृक्षः।
 इति मेदिनी। ले, १५७॥ विकङ्कतः। तेजः-
 फलः। इति राजनिर्घण्टः॥
 बहुफला, स्त्री, (बहुनि फलानि यस्याः।)
 चविका। माघपण्णी। काकमाची। जपुसी।
 शशाङ्गुली। सुन्दकारवेल्ली। इति राज-
 निर्घण्टः॥ भूम्यामलकी। इति भावप्रकाशः॥
 बहुफलिका, स्त्री, (बहुफला + संज्ञायां
 कन्। अत इत्वम्।) भूवदरी। इति राज-
 निर्घण्टः॥
 बहुफली, स्त्री, (बहुफल + डीप्।) ऋगैर्वारः।
 इति राजनिर्घण्टः॥ आमलकी। इति
 मेदिनी। ले, १५७॥
 बहुफेना, स्त्री, (बहुः फेनो यस्याः।) सातला।
 इति राजनिर्घण्टः॥
 बहुवलः, पुं, (बहु अतिशयं वलं यस्य।) सिंहः।
 इति राजनिर्घण्टः॥ अतिशयबलयुक्ते, त्रि॥
 बहुमञ्जरी, स्त्री, (बहुो मञ्जरीं यस्याः।)
 तुलसी। इति भावप्रकाशः॥
 बहुमलः, पुं, (बहुनि मलानि यस्य।) सीसकम्।
 इति रत्नमाला॥ अनेकमलयुक्ते, त्रि॥
 बहुमार्गः, स्त्री, (बहुवो मार्गा यस्मिन्। चतु-
 र्दिक्षु पथवत्त्वात् तथालम्।) चलरम्। इति
 हेमचन्द्रः। ४। ५४॥ अनेकपथयुक्ते, त्रि॥
 बहुमूर्तिः, स्त्री, (बहुी मूर्तिर्यस्याः।) वनका-
 पीसः। इति शब्दचन्द्रिका॥ नानाकारश्च॥
 (बहुमूर्तिधरे त्रि। पुं, ककलासवन् जन्तुवि-
 शेषः। बहुरूपी इति ख्यातः॥ विष्णुः। यथा,
 महाभारते। १३। १४६। ६०।
 “अनेकमूर्तिरयस्तः शतमूर्तिः सनातनः॥”
 बहुमूर्द्धा, [न] पुं, (बहुवो मूर्द्धानो यस्य। “सहस्र-
 शीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात्” इति श्रुते-
 स्तथात्वम्॥) विष्णुः। इति शब्दरत्नावली॥
 बहुमूलः, पुं, (बहुनि मूलानि यस्य।) इकटः।
 इति त्रिकाण्डशेषः॥ (अस्य पर्यायो यथा,—
 “इकटो बहुमूलश्च वाटीदीर्घः खरच्छदः॥”
 इति वेदकरलमालायाम्॥)
 शिशुः। स्थलसरः। इति राजनिर्घण्टः॥
 अनेकमूलयुक्ते, त्रि॥
 बहुमूलकं, स्त्री, (बहुमूल + कन्।) उशीरम्।
 इति भावप्रकाशः॥ (वीरगम्। तत्पर्यायो
 यथा,—
 “स्याहीरगं वीरतरुर्वीरश्च बहुमूलकम्॥”
 इति भावप्रकाशस्य पूर्वखण्डे प्रथमे भागे॥)
 बहुमूलकः, पुं, (बहुमूल एव। बहुमूल +
 स्वार्थे कन्।) इकटः। इति जटाधरभूति-
 प्रयोगौ॥
 बहुमूला, स्त्री, (बहुमूल + टाप्।) श्रुतावरी।
 इति राजनिर्घण्टः॥

बहुमूली, स्त्री, (बहुमूल + डीप्।) माकन्दी।
 इति राजनिर्घण्टः॥
 बहुमूल्या, त्रि, (बहुनि मूल्यानि यस्य।)
 महाधनम्। तत्पर्यायः। महाधनम् २।
 इत्यमरः। २। ६। ११३॥
 बहुरन्मुका, स्त्री, (बहुनि रन्मुका यस्याः। बहु-
 रन् + टाप्। संज्ञायां कन्। टापि अत
 इत्वम्।) मेदा। इति राजनिर्घण्टः॥
 बहुरसा, स्त्री, (बहु रसो यस्याः।) महाज्योति-
 श्मती। इति राजनिर्घण्टः॥ (रसवती स्त्री॥)
 बहुरुहा, स्त्री, (बहु यथा तथा रोहतीति। रुह-
 + क। टाप्।) कन्दशुङ्गी। इति राज-
 निर्घण्टः॥
 बहुरूपः, पुं, (बहुनि रूपाणि यस्य।) सर्जरसः।
 इत्यमरः। २। ६। १२८॥ शिवः। विष्णुः।
 कामदेवः। सरटः। इति मेदिनी। के, २७॥
 ब्रह्मा। केशः। इति शब्दरत्नावली॥ (रजः।
 यथा, भागवते। ६। ६। १८॥
 “अनेकपादहिमन्नो बहुरूपो महानिति॥”
 प्रियव्रतपुत्रस्य मेधातिथेः पुत्रमेदो वर्षमेदश्च।
 यथा, भागवते। ५। २०। २५। “तस्यापि प्रिय-
 व्रत एवाधिपतिर्नाना मेधातिथिः सोऽपि
 विभक्त्य सप्त वर्षाणि पुत्रनामानि तेषु स्वात्म-
 जान् पुरोजव-मनोजव-पवमान-धूम्रानौक-
 चित्ररेफ बहुरूप-विश्वधारश्चञ्चन्” इति॥)
 बुद्धविशेषः। इति त्रिकाण्डशेषः॥ नानारूप-
 युक्ते, त्रि॥ (यथा, मनुः। १। १४६।
 “तमसा बहुरूपेण वेष्टिताः कर्महेतुना॥”)
 बहुरूपकः, पुं, (बहुरूप + स्वार्थे कन्।) जाह्नक-
 जन्तुः। इति राजनिर्घण्टः॥
 बहुरूपा, स्त्री, (बहुरूपस्य शिवस्य स्त्री। टाप्।)
 दुर्गा। यथा,—
 “अरूपा परभावलाङ्गहुरूपा क्रियात्मिका।
 जाता प्रीत्येकग्रेहि सा प्रेक्षारानुसुता ततः॥”
 इति देवीपुराणि ४५ अध्यायः॥
 बहुरेखा, स्त्री, (बहुी बहुला रेखा करस्यादि-
 चिह्नम्।) प्रचुरदीर्घचिह्नम्। बहुरेखायुक्तानां
 दीपो यथा,—
 “रेखामिच्छुभिः क्षेपं खल्लामिधनहीनताम्।
 रक्ताभिः सुखमाप्नोति कल्याभिः प्रेक्षतां ब्रजेत्॥”
 इति गारुड ६४ अध्यायः॥
 बहुरेताः, [स्] पुं, (बहु रेतो यस्य।) ब्रह्मा।
 इति शब्दरत्नावली॥
 बहुरोमा, [न] पुं, (बहुनि लोमानि यस्य।)
 मेघः। इति हारावली॥ ८०॥ लोमशे, त्रि॥
 बहुलं, स्त्री, (बहुते दृष्टिं गच्छतीति। बहि दृष्टौ
 कुलच्। नलोपश्च।) आकाशम्। इति
 मेदिनी॥ चित्तमरीचम्। इति राजनिर्घण्टः॥
 बहुलं, त्रि, (बहुनर्णान् जातीति। बहु + ला +
 क।) प्रचुरम्। (यथा, मनुः। ४। ६०।
 “नाधार्मिके वसेदृषामे नयाधिवहुने भृशम्॥”)
 जगन्मयः। इति मेदिनी। ले, ११८॥

बहुलः, पुं, (बहुनर्णान् जातीति। बहु + ला + क।)
 अग्निः। जगन्मयः। इति मेदिनी। ले, ११८॥
 (यथा, कुमारः। ४। १३।
 “बहुलेऽपि गते निशाकर-
 क्षयतां दुःखमनङ्ग। मोक्षति॥”
 महादेवः। यथा, महाभारते। १३। १७। १२८॥
 “मन्यानो बहुलो वायुः सकलः सर्वलोचनः॥”)
 बहुलगन्धा, स्त्री, (बहुलो गन्धो यस्याः।) एला।
 इति राजनिर्घण्टः॥
 बहुलच्छदः, पुं, (बहुलानि च्छदाणि यस्य।)
 रक्तशिशुः। इति राजनिर्घण्टः॥
 बहुलवर्णः, स्त्री, (बहुनि लवणानि यस्मिन्।)
 औषरकम्। इति राजनिर्घण्टः॥
 बहुला, स्त्री, (बहुनर्णान् लाति वा। बहु + ला
 + क। टाप्।) नीलिका। एला। (यथा,
 “एला खल्ला च बहुला एल्लिका निपुटापि च।
 भद्रेला दृष्टदेला च चन्द्रबाला च निष्कुटिः॥”
 इति भावप्रकाशस्य पूर्वखण्डे प्रथमे भागे॥)
 गौः। इति मेदिनी। ले, ११७॥ देवीविशेषः।
 यथा,—
 “दृष्टा सा तेन मुनिना निःस्वयं रविमण्डलात्।
 बहुला ह्यागता तूर्णं प्रस्थं मानसभूषतः॥
 प्रत्यहं तत्र सावित्री गायत्री बहुला तथा।
 सरस्वती च द्वपदा पञ्चेता मानसाश्च॥”
 इति कालिकापुराणि। २३ अध्यायः॥
 (नदीमेदः। यथा, मार्कण्डेये। ५७। ३६।
 “चीनाश्चैव तुलाराश्च बहुला वासुतो नराः॥”
 खनामखाता उत्तमराजपत्नी। यथा, तच्चैव।
 ६६। ६।
 “वासुध्यां बहुलां नाम उपयेमे स धर्मवित्।
 उत्तानपादतनयः प्रचीमिन् हवोत्तमः॥”)
 बहुलाः, स्त्री, क्षणिकानयनम्। निम्बबहुलवचना-
 न्तोऽयं शब्दः। इति मेदिनी। ले, ११७॥
 बहुलीकृतं, त्रि, (अबहुलं बहुलं कृतम्। अभू-
 ततद्भावे च्छिः।) अपनीततुषधान्यादि। वञ्चो-
 लान इति भाषा। तत्पर्यायः। पूतम् २। इत्य-
 मरः। २। ६। २३॥ (विस्तृतीकृतम्। यथा,
 मार्कण्डेये। २१। ६२॥
 “पराक्रमवता वीर। तया तद्बहुलीकृतम्॥”)
 बहुवल्कः, पुं, (बहुनि वल्कानि यस्य।) प्रियाणः।
 इति राजनिर्घण्टः॥
 बहुवल्ली, स्त्री, छोटिचुपः। इति राजनिर्घण्टः॥
 बहुवारः, पुं, (बहुनि वारयतीति। बहु + व +
 शिच् + अण्।) दृष्टविशेषः। बहुवार इति
 ख्यातः। तत्पर्यायः। शिशुः २ शीतः ३ क्षिप्रतः
 ४ क्षिप्रतकः ५ उद्दालः ६ उद्दालकः ७। इति
 शब्दरत्नावली॥ सेलुः ८। इत्यमरटीकायां
 भरतः॥ अस्य फलशुण्याः। हिमलम्। क्षिप्र-
 जलम्। शुक्रकारिलम्। गुहलम्। दुर्जरत्वम्।
 मधुरत्वम्। इति राजवल्लभः॥
 बहुवारकः, पुं, (बहुनि वल्कादीनि वारयतीति।
 बहु + व + शिच् + अण्।) दृष्टविशेषः। (अस्य